

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI TÝMU Č. 10 PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ ZA ROK 2022

Vedoucí týmu: Ing. Jan Valentin, Ph.D.

Tajemník týmu: Ing. Petr Svoboda

1. Poslání a charakteristika týmu

Tým č. 10 pro životní prostředí je průřezovým týmem. V rámci činnosti týmu se snažíme reflektovat zvyšující se environmentální požadavky, včetně hledisek udržitelnosti, a postupně zohledňovat rozvíjející se požadavky na tyto požadavky v rámci přípravy, realizace a provozování staveb s respektováním zásad ochrany životního prostředí, jakož i hledisek optimalizace využití přírodních zdrojů a rozvoj tomu odpovídajících technologií a postupů s přesahem do celkové problematiky oběhového hospodářství. V roce 2022 byla částečně obnovena spolupráce s rozhodujícími ministerstvy, především s MPO a MŽP. Byly připomínkovány rozhodující předpisy týkající se odpadového hospodářství – zejména tedy úprava vyhlášky č. 273/2021 Sb. a úpravy v návrhu novelizace vyhlášky č. 130/2019 Sb. Podařilo se rovněž navázat na činnost mezioborové pracovní skupiny, která je řízena MPO a jejímž cílem je možnost uplatnění vybouraného stavebního odpadu v co největší míře a zároveň zajištění materiálového využití bez negativního dopadu na životní prostředí.

2. Uskutečněná jednání

V roce 2022 se uskutečnila dvě oficiální jednání týmu na Sdružení pro výstavbu silnic, 19. jednání dne 23. 5. 2022 a 20. jednání dne 8. 11. 2022, v prezenční podobě a kombinovaně s on-line přístupem.

3. Problematika vyhlášek k zákonu o odpadech

3.1 Revize vyhlášky č. 130/2019 Sb.

Na 19. jednání měl vystoupit s informací Mgr. Štěpán Jakl z MŽP. Bohužel se před jednáním omluvil s tím, že ještě není vypořádáno připomínkové řízení, kde byly zohledňovány i připomínky a náměty Sdružení pro výstavbu silnic. Vyhláška č. 130/2019 Sb. zůstává v platnosti a Sdružení zaslalo vlastní doplněný návrh vyhlášky již v únoru 2022, návrh byl kromě MPO a MŽP poskytnut rovněž Národnímu zdravotnímu ústavu. Jednou z důležitých úprav bylo, zda bude možné akceptovat návrh na dočasné skladování penetračního makadamu.

Na 20. jednání pak Mgr. Jakl uvedl, že je MŽP připraveno co nejdříve (ještě do konce roku 2022) projednat v rámci mezirezortního připomínkového řízení i novelu vyhlášky č. 130/2019 Sb. Bylo navrženo snížení kongenerů PAU, což zvyšuje možnost využívání znovuzískaných asfaltových směsí. Potvrdil, že vyhláška se nově bude vztahovat i na znovuzískaný penetrační makadam. Bohužel zatím k projednání revize vyhlášky nedošlo, resp. do mezirezortního jednání novelizovaná vyhláška půjde v I. čtvrtletí 2023.

3.2 Oprava vyhlášky č. 273/2021 Sb.

Na 19. jednání týmu bylo diskutováno, že je potřeba opravit chybu ve vyhlášce č. 273/2001 Sb., kde byly některé nesplnitelné limity. Tato záležitost byla projednána s MPO a následně také s MŽP. O podporu provedení opravy bylo rovněž požádáno ŘSD ČR, které také zaslalo na MŽP dopis s argumentací pro rychlé řešení opravy. Na 20. jednání týmu pak vystoupil s informací Mgr. Štěpán Jakl z MŽP a ve své prezentaci uvedl, že je oprava vyhlášky č. 273/2021 Sb. připravena. Následně se uskutečnilo jednání k vypořádání připomínek. Došlo ke zmírnění limitu pro benzo(a)pyren a sumu PAU v požadavcích na obsah škodliviny v sušině odpadů využívaných pro zasypávání. K úpravě PAU dochází rovněž v tabulce pro sedimenty. Oprava je již platná a podařilo se tak zabránit zbytečnému skládkování použitelného materiálu.

3.3 Příprava dalších vyhlášek k zákonu o odpadech

Na 19. jednání týmu bylo konstatováno, že bohužel stále nepracuje mezirezortní skupina, která měla připravit další vyhlášky na recyklované betony, zeminy, případně další materiály ze skupiny minerálních SDO. Uskutečnilo se proto jednání na MPO, které vyvolalo Sdružení pro výstavbu silnic.

Bylo domluveno, že budou připraveny 3 vyhlášky a bude snaha o přípravu všech vyhlášek paralelně, přestože prioritu má problematika zemin. Byl určen okruh odborníků, kteří by se měli na přípravě podkladů pro vyhlášky podílet. Nicméně následně došlo k prodlení a činnost byla obnovena až počátkem roku 2023. Na 9. března 2023 je svoláno jednání na MPO, kde by měla být podána informace o stavu přípravy vyhlášek a určen další postup.

4. Zadávání staveb s prvky environmentální odpovědnosti

Na program jednání týmu byla zařazena také problematika zadávání zakázek. Ing. Svoboda znovu upozornil na rozšíření zadávacích podmínek o požadavky na ochranu životního prostředí (environmentální odpovědnost) a sociální odpovědnost, které musí provádět/zajišťovat veřejný zadavatel v souvislosti s doplněným § 6 zákona o zadávání veřejných zakázek. Na 19. jednání týmu byla proto přizvána JUDr. Simona Galousková z ŘSD ČR a představila jednotlivá navržená hodnotící kritéria, která by měla naplňovat dikci § 6 zákona. Několik navržených kritérií se týká problematiky životního prostředí. Na tato kritéria se JUDr. Galousková zaměřila více:

- použití finišeru s lištou s vysokou mírou předhutnění (min. 85 %) pro pokládku asfaltových směsí v tloušťkách 80 mm a více;
- použití vozidel/návěsů s tepelně izolovanými korbami (termo-korbami) při dopravě asfaltových směsí dle TKP 7 pro konstrukční vrstvy vozovek;
- vytvoření digitálního modelu terénu (DMT) a jeho následného použití pro technologii 3D navádění frézy pomocí DMT s nivelačním systémem pro automatické řízení výšky a sklonu frézovacího válce při frézování hutněných asfaltových vrstev konstrukce vozovky;
- vytvoření digitálního modelu terénu (DMT) a jeho následného použití pro technologii 3D navádění finišeru pomocí DMT s nivelačním systémem pro automatické řízení výšky a sklonu při pokládce hutněných asfaltových směsí;
- množství použitého R-materiálu do asfaltových směsí typu AC a VMT pro konstrukční vrstvy vozovek;
- zapojení ekologicky šetrných vozidel do plnění veřejné zakázky;
- kompenzace při změně hodnoceného člena realizačního týmu.

JUDr. Galousková informovala o připravované předběžné tržní konzultaci a vyzvala k její účasti. Sdružení se této konzultace zúčastnilo a požádalo o zapojení také své členské organizace.

5. Využívání informací z EAPA

Jednou z nejdůležitějších témat je v rámci HSE komise problematika výparů. Např. v Německu v této souvislosti proběhl sběr dat, který byl prezentován na jednání komise. Otázka emisí a plnění hygienických limitů, která je již velice problematická v Německu i při maximálním využívání dostupných technologií, jako jsou např. NTAS, odsávání u finišerů, se může velice rychle přenést do agendy EU. O tom svědčí poslední informace z EAPA týkající se legislativy pro OEL limity (occupational exposure limits).

Problematicke nízkoteplotních asfaltových směsí je věnována pozornost také z důvodu skokového zdražení energií. V rámci EAPA je rovněž aktivní skupina pro nízkoteplotní asfaltové směsi (TF Warm Mix Asphalt), která pracuje od listopadu 2020. Záměrem je aktualizovat stanoviska EAPA k používání nízkoteplotních asfaltových směsí, včetně dokumentu EAPA z roku 2014. Zajímavá je informace, že v Nizozemsku plánují výrobci od roku 2025 přestat vyrábět směsi za horka a vyrábět jen nízkoteplotní směsi. To má být plánováno jako dobrovolná akce výrobců, aby se předešlo nařízení vládou. V Německu roste počet pokusných úseků s NTAS. Zatím není jasné, zda si technologii bude moci dodavatel zvolit, nebo to bude definováno investory ve smlouvách. Ve Francii vzrostla výroba NTAS v roce 2021 o 18 %. V Norsku mají NTAS podíl cca 25 % ze všech směsí. Zkušenosti od roku 2018 ukazují, že trvalé deformace vozovek s nízkoteplotními směsmi jsou stejné jako u směsí vyráběných za horka. Přesto někteří zákazníci mají k technologii nedůvěru. Jejich výroba by nyní mohla být více ekonomicky zajímavá.

Byla prezentována zpráva nové pracovní skupiny pro dekarbonizaci, která zahájila činnost v lednu 2022. Jejím hlavním cílem je nalezení společného porozumění a pozic EAPA k potenciálu dekarbonizace a připravenosti oboru asfaltových vozovek k dosažení uhlíkové neutrality. Očekává se, že EAPA vytvoří poziční zprávu (obsahující plán dekarbonizace v sektoru asfaltových vozovek)

a související prezentace v rámci digitální komunikace. Jako jedna z prvních aktivit byl rozeslán dotazník členským organizacím EAPA s cílem získat informace o aktuální situaci a stanovit srovnávací základ pro další výpočty. Dále byla prezentována zpráva pracovní skupiny EAPA k analýze životního cyklu. Tato skupina poskytla v roce 2021 podporu CEN/TC 227/WG 6 při vývoji pravidel produktové kategorie (PCR) a Environmentálního prohlášení o produktu (EPD) pro asfaltové směsi. CPR bylo členskými státy CEN odmítnuto v podobě evropské normy, a proto se nyní připravuje TS, která by měla být dokončena pravděpodobně v prvním pololetí 2023.

EAPA dokončila tři zprávy určené pro odbornou a technickou veřejnost, které již byly umístěny na webu EAPA v sekci dokumentů pro veřejnost: „The Circular Economy of Asphalt, EAPA Technical Review“ (Kruhová ekonomika asfaltových směsí), „Asphalt – A Key Construction Product for the European Circular Economy, EAPA Position Paper“ (Asfaltová směs – klíčový výrobek pro evropskou kruhovou ekonomiku), „Recommendations for Road Authorities to achieve circular economy goals through the maintenance, re-use and recycling of asphalt“ (Doporučení pro silniční správy k dosažení cílů kruhové ekonomiky údržbou asfaltových vozovek, opětovným použitím a recyklací asfaltových směsí).

Ing. Petr Svoboda na 20. jednání týmu podal informaci, že bude přeložen třetí z dokumentů EAPA zpracovaný jako doporučení investorským organizacím ohledně problematiky životního prostředí s mnoha doporučeními v oblasti opětovného použití asfaltových směsí. Dokument byl následně přeložen a použit při argumentaci ke zvýšení podílu opětovně použité asfaltové směsi v nových směsích.

6. Revize norem (ČSN 73 6121) a předpisů TP (TP 210, 105 a 150)

Na jednání týmu byla podána informace ohledně probíhajícího připomínkového jednání k normě ČSN 73 6121, jejíž jedním z cílů je navýšit možnost opětovného použití znovuzískaných asfaltových směsí v nových směsích. K této problematice se na VUT v Brně uskutečnilo samostatné jednání, kde byl domluven kompromisní návrh. Následně se uskutečnila i řada jednání v rámci novelizace TKP kap. 7. Diskuze byly vedeny především ohledně možnosti použít R-materiál až do 20 % tzv. studenou cestou. Na jednání týmu byly rovněž projednávány některé předpisy TP, a to TP 210, o jehož revizi informoval doc. Ing. Dušan Stehlík, Ph.D., který popsal především schéma použití recyklátů do konstrukčních částí PK.

Ing. Jan Valentin, Ph.D., pak informoval, že bylo rozhodnuto zrušit TP 105 s ohledem na vyhlášku č. 130/2019 Sb., resp. její revidovanou verzi. Předpis by pouze opakoval, co je uvedeno ve vyhláškách. Obdobně je to rovněž s předpisem TP 150, který by měl být do značné míry redukován, ale zrušen nebude. Zpracovatelem TP 150 je Ing. J. Valentin, Ph.D., a v TRR jsou také další členové týmu pro ŽP. V současné době je revidovaný předpis připraven a čeká se pouze na dokončení procesu projednávání revize vyhlášky č. 130/2019 Sb.

7. Členská základna týmu

V roce 2022 nedošlo k výrazným změnám v členské základně. Všem členům týmu jsou zpřístupňovány dokumenty na platformě MS Teams, kde jsou publikovány informace z jednání týmu a další související dokumenty. Jednání je možno realizovat hybridním způsobem, což je v rámci týmu č. 10 využíváno. Členové týmu se také účastní přímo tvorby podkladů pro legislativu, normy a další předpisy.

8. Související pracovní jednání

V souvislosti s činností týmu se Ing. J. Valentin, Ph.D., nebo Ing. Jiří Fiedler zúčastňovali pravidelného jednání komise HS(E) při EAPA, kolegové se rovněž zapojili do činnosti nově vzniklých pracovních skupin k opětovnému použití materiálů a recyklaci a také k problematice výparů při práci s asfaltovými směsmi. Tajemník týmu se zúčastnil on-line jednání pracovní skupiny CEN/TC 227/WG 6, ve které je sledována činnost technických komisí zaměřených na problematiku životního prostředí (především CEN/TC 350 a 351).

9. Výsledek činnosti v roce 2022

V roce 2022 byla činnost zaměřena na připomínkování legislativních návrhů a technických norem a dále na připomínkování dalších strategických dokumentů. Projednali jsme zapojení do pracovních skupin, které se budou (předpokládáme) konkrétněji zabývat zavedením požadavků a podmínek oběhového hospodářství. Zatím aktivně působíme v pracovní skupině MPO a MŽP k zefektivnění

předcházení odpadů, opětovného použití a recyklace stavebních materiálů. Práce by měly pokračovat také pro další stavební materiály, tuto činnost považujeme za užitečnou. Do diskuze je nutné zapojit veřejné investory, aby při zadávání staveb uplatňovali i další nástroje, jako je PEF nebo EPD. V rámci příslušných komisí CEN (výbor pro technickou normalizaci) jsou připravovány příslušné normy, které budou postupně zaváděny.

Přes veškeré snahy o předcházení vzniku odpadů a opětovné využití stavebních materiálů bude nutné urychleně řešit nedostatek stavebních materiálů, především stavebního kameniva. Je nutné se zamýšlet nad co nejefektivnějším využíváním přírodního kameniva. Na jednání týmu byla stručně prezentována studie týkající se potřeby kameniva pro dopravní stavby.

Byly zpracovány připomínky k návrhu vyhlášky o kritériích, při jejichž splnění je asfaltová směs vedlejším produktem nebo přestává být odpadem, a byly znovu projednány se zástupci MPO a MŽP. Vyhláška obsahuje ustanovení, že se nevztahuje na vrstvy z penetračního makadamu. Pokud by nebyl vypracován způsob zacházení s těmito směsmi, pokračovala by nejistota, jak s těmito materiály zacházet. Proto jsme MŽP zaslali návrh na úpravu vyhlášky s popisem nakládání s těmito vrstvami včetně podmínek na dočasné mezideponie v rámci stavby. Tento materiál lze na místě využít efektivně zpět do staveb bez ohrožení životního prostředí.

Podalo se rovněž opravit vyhlášku č. 273/2021 Sb. a zamezit tak zbytečnému ukládání materiálů na skládky.

10. Informační zdroje a spolupráce s jinými institucemi

10.1. Informační zdroje – např. EAPA, CEN, ÚNMZ, ČAS, MŽP, ČIŽP, MPO, Státní zdravotní ústav, výrobci materiálů.

10.2. Spolupráce s jinými institucemi – VUT v Brně, ČVUT v Praze a další.

11. Program činnosti na rok 2023, předpokládané termíny jednání

V nadcházejícím roce by se činnost týmu měla zaměřit na následující témata:

- Pokračování zpracování vyhlášek pro další oblasti – betony a zeminy k druhotným materiálům vznikajícím při stavbě a rekonstrukcích pozemních komunikací ve vazbě na domluvu s MPO učiněnou v roce 2022.
- Dokončení připomínkování revize vyhlášky č. 130/2019 Sb. ke znovuzískané asfaltové směsi a podpoření jejího rychlého vydání.
- Sledování a informace o zkušebních úsecích, kde se aplikují buď vedlejší produkty (strusky, popílky, spalovenské škváry, odpadní sklo apod.), nebo se uplatní vysoké podíly asfaltového R-materiálu.
- Inicie realizace zkušebního úseku, a to jak v úrovni některého z krajů, tak v úrovni státních silnic, zaměřeného na uplatnění vyššího množství R-materiálu v nových asfaltových směsích;.
- Informace o realizaci vědecko-výzkumných projektů zaměřených na technologie šetrné k ŽP.
- Informace o projektu v programu Horizon Europe – RECONMATIC, který od roku 2022 koordinuje ČVUT v Praze (hlavní řešitel Ing. J. Valentin, Ph.D.) a který byl přidělen mezinárodnímu konsorciu Evropskou komisí, přičemž tyto projekty slouží jako znalostní základ pro tvorbu předpisů a legislativních úprav v rámci EK. Jedná se o projekt, kde bude řešeno propojování efektivního nakládání a předcházení stavebním a demoličním odpadům v kombinaci s digitalizací, robotizací a řízením těchto odpadů v rámci celého životního cyklu. Výsledkem mají být konkrétní řešení a doporučení pro Evropskou komisi, jak v budoucnosti; s SDO efektivně pracovat, jak jim předcházet, jaké podmínky stanovovat pro rekonstrukce staveb atp. Za Českou republiku je partnerem projektu STRABAG a.s., ENVISAN-GEM s.r.o. a Jihočeská asociace inovačního podnikání. Jedná se o první projekt v programu Horizon Europe, který koordinuje ČR. Projekt bude řešen 4 roky a má celkový rozpočet přes 9 mil. €.
- Sledování problematiky uplatňování zkoušek nebezpečných přísad v rámci revizí norem na výrobky pro stavbu vozovek.
- Sledování a připomínkování dokumentů vznikajících v rámci činnosti EAPA a její komise HSE a dalších komisí týkajících se problematiky životního prostředí.
- Sledování a připomínkování dokumentů týkajících se zavedení cirkulární ekonomiky v ČR.
- Inicie a realizace projektů zaměřených na efektivnější využívání přírodních zdrojů a vedlejších produktů do dopravním stavitelství.
- Průběžné sledování vývoje situace v oblasti EIA.

- Monitoring v oblasti zeleného zadávání a případná iniciace možného využívání tohoto moderního nástroje v podmínkách českého silničního hospodářství; vzhledem k zásadám zadávání veřejných zakázek dle § 6 ZZVZ zařazuje principy sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovace.
- Zvážit uspořádání informativního semináře s ohledem na velké množství nových požadavků na ochranu životního prostředí, které jsou zaváděny do české legislativy i české normalizační soustavy.

Zpracovali: Ing. Jan Valentin, Ph.D.
Ing. Petr Svoboda

V Praze dne 25. 2. 2023